

Mantelliefde Zorg met het hart

Factsheet mantelzorg in de psychiatrie

Cijfers

Cijfers over aantallen mantelzorgers in de GGZ ontbreken. Naar schatting heeft 2% van de gehele bevolking een ernstige psychiatrische aandoening. Geschat wordt dat tenminste de helft van de psychiatrische patiënten hulp van mantelzorgers ontvangt. Afhankelijk van het ziektebeeld bieden vooral partners en ouders mantelzorg. De mantelzorger is vaker een vrouw en veelal van middelbare leeftijd. De meerderheid van de verzorgden woont niet bij de mantelzorger in huis.

Vroegsignalering

De visie van Zet is om ernaar te streven om de mantelzorger in een zo vroeg mogelijk stadium in beeld te krijgen oftewel: vroegsignalering is de basis. Mensen die langdurig en intensief mantelzorg verlenen lopen een vergrote kans op overbelasting. Mantelzorgers zijn geen vrijwilligers. Tijdige herkenning, erkenning en ondersteuning is van groot belang omdat mantelzorgers in de GGZ het gevaar lopen van overbelasting door een grote mentale druk.

In het licht van de Wmo vervullen gemeenten een regierol in lokaal mantelzorgbeleid.

Wmo prestatieveld 4

Gemeente is verantwoordelijk voor de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers.

Mantelzorger in de GGZ

De zorg voor de naaste met een psychiatrische beperking betreft vooral toezicht houden, huishoudelijke taken verrichten en sociale contacten stimuleren en onderhouden. En mantelzorgers fungeren nogal eens als zaakwaarnemer en beheren het PGB. Ook maken zij extra kosten. Voor een kwart (!) van hen levert dit ten minste af en toe financiële problemen op. Het gaat met name om uitgaven van levensonderhoud (waaronder ook aanschaf van nieuw meubilair omdat dit nogal eens sneuvelt) en vervoer. Praktische ondersteuning, waaronder financiële, is belangrijk voor mantelzorgers van mensen met een psychiatrische beperking.

Veel mantelzorgers ervaren een grote mentale druk. Zij maken zich zorgen over de toekomst van de patiënt, diens financiën en de hoeveelheid beschikbare hulp. Als gevolg van de onvoorspelbaarheid van de stoornis kan het gevoel ontstaan voortdurend alert en beschikbaar te moeten zijn.

Een psychiatrische stoornis is niet altijd zichtbaar voor de buitenwereld. De patiënt kan in aanwezigheid van anderen aangepast gedrag vertonen. Dit wekt bij anderen mogelijk de indruk dat het wel meevalt. De mantelzorger kan zich hierdoor alleen voelen te staan.

Mantelzorgers kunnen zich mede verantwoordelijk voelen voor het ontstaan van de stoornis. Familieleden vinden het vaak moeilijk om met anderen over de stoornis te praten. De zorg voor de naaste wordt ook niet altijd herkend en erkend als mantelzorg, niet door de omgeving ('als het mijn kind was wist ik het wel') en niet door de hulpverlening. Steun van anderen blijft hierdoor lange tijd uit.

Gemeenten

Vanuit het ministerie van VWS is een meerjarenprogramma (2009 – 2012) gestart onder de naam "Goed voor elkaar" om gemeenten te ondersteunen bij de invulling van prestatieveld 4 van de Wmo – de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers.

De daarin genoemde basisfuncties geven een handreiking hoe mantelzorg goed ondersteund kan worden. Voor het formuleren van een lokaal mantelzorgbeleid inclusief een pasklaar implementatieplan kan Zet ondersteuning bieden.

Basisfuncties mantelzorg

Advies en begeleiding
Educatie
Emotionele steun
Financiële tegemoetkoming
Informatie
Materiële hulp
Praktische hulp
Respijtzorg

Randvoorwaarden ontwikkelen van lokaal mantelzorgbeleid

Participatie en inspraak

- Raadplegen en verantwoording afleggen

Doelgroepbenadering

- Maatwerk is essentieel

Regie en keuzevrijheid

- Mantelzorgers behouden eigen regie

Er- en herkenning en waardering

- Blijvende aandacht voor mantelzorg

Regie en samenwerking

- Beleid binnen lokale beleidsterreinen

Aanbod van Zet

Ondersteunen bij opstellen beleidsplan

- Formuleren van de visie mantelzorg
- Betrekken van mantelzorgers
- Betrekken van mantelzorgondersteuners
- Opzetten van casemanagement

Ondersteunen bij invullen externe regierol

- Betrekken van partijen die mantelzorgers ondersteunen en de zg. vindplaatsen van mantelzorgers, zoals huisartsen, thuiszorg, GGZ-instellingen, politie, justitie, woningcorporaties
- Opzetten van netwerken, organiseren van ketenzorg

Meer weten over mantelzorgbeleid?

www.mantelliefde.nl
www.prestatieveld4.nl
www.expertisecentrummantelzorg.nl
www.mezzo.nl
www.vng.nl
www.vilans.nl
www.zet-brabant.nl

Meer weten over mantelzorgers in de GGZ?

www.trimbos.nl
www.ypsilon.nl
www.labyrint-in-perspectief.nl
www.familieraden.nl

Voor advies en ondersteuning:

Nathalie Baas, Zet
nbaas@zet-brabant.nl

Zet December 2009

Mantelliefde **Zorg met het hart**